

## We zijn begonnen!

Afgelopen vrijdag is dan écht een begin gemaakt met de opgraving van het Woerdense Romeinse schip, de "Woerden 7". Nadat in de dagen ervoor de damwanden waren ingeslagen en de bronbemaling was aangelegd, kon de eerste schop de grond in. Al snel werd het uiterste puntje van de "Woerden 7" teruggevonden en is een deel van de bakboordzijde blootgelegd. Maandag vervolgden de archeologen hun werk.

De eerste klus voor het opgravingsteam was het volledig verwijderen van de Middeleeuwse gracht die het schip bedekt. Graafmachinist Ben de Wit stond daarvoor tussen de damwanden in (dus "op het schip") te werken met zijn machine. De eerste dagen zijn er al 36 big bags (zo'n 30 kubieke meter) met Middeleeuwse grond volgeschapt. Al deze kubieke meters gaan over de zeefinstallatie die bij het "oude" opgravingsterrein staat opgesteld.

De Middeleeuwse gracht is inmiddels verwijderd en het schip ligt op bakboordniveau vrij. Deze bakboordzijde (dat is vanuit de achtersteven bekeken de linkerzijde) ligt veel hoger dan stuurboord. Het schip is waarschijnlijk in de loop der tijden langzaam schuinweg de Rijn ingezakt. De bakboordzijde is dus ook het deel dat als eerste zichtbaar wordt bij het uitgraven van het schip. De graafmachine is inmiddels de opgravingsput uitgereden. Vanaf de

rand van de put, dus buiten de damwanden, zal Ben de Wit met behulp van een verlengde giek het schip voorzichtig verder vrijgraven.

Zoals bekend, graven de archeologen de "Woerden 7" segment na segment op. Volgens de planning zal op donderdag 25 september het eerste segment (gerekend vanaf de achtersteven) zichtbaar zijn. Donderdag en vrijdag komen dan de landmeters langs om het segment in te meten. Dit doen zij met een zogenaamde *total station* (een elektronisch meetapparaat). En wie goed om zich heen kijkt in en om de opgravingsput, ziet de kleine stickertjes die zij gebruiken als vaste meetpunten.

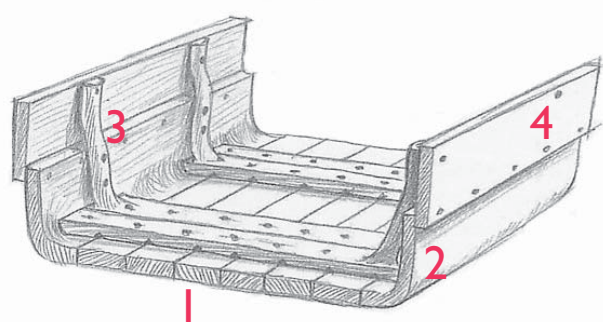
Dit wordt overigens het vaste procedé van de komende weken: elke week op donderdag en vrijdag ligt er een nieuw segment van het schip bloot, komen de landmeters langs en is iedereen uiteraard van harte welkom op de publiekstribune om weer een nieuw deel van het schip te komen bewonderen.

Kijkt u, als u er toch bent, ook eens goed naar de damwanden. Aan de buitenkant van de wanden kunt u heel goed de stand van het grondwater buiten de put zien. Twee zware pompen zorgen ervoor dat de archeologen daar in de bouwkuip geen last van hebben. Om tegelijkertijd te voorkomen dat het schip zou uitdrogen, leende het NISA (het Nederlands Instituut voor Scheeps- en Onderwaterarcheologie,



De eerste contouren van het schip weer zichtbaar. Achterin zien we het stro waarmee het schip eerder was afgedekt.

een onderdeel van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek) een sproei-installatie uit aan de gemeente Woerden. Deze bevochtigt op gezette tijden het scheepshout van de "Woerden 7".



### Spoedcursus Romeinse scheepsarcheologie

De komende weken zal het in de *Archeologie Actueel* vaak gaan over bakboord en stuurboord, knieën, boorden, zaathout en breeuwsel. Degenen die niet thuis zijn in de botenwereld, zullen het spoor al snel bijster zijn. Daarom bespreekt de *Archeologie Actueel* elke week enkele aspecten van de (Romeinse) scheepsarcheologie. Deze week beginnen we met een paar elementen van een Romeinse platbodem, een vaartuig dat vergelijkbaar is met onze "Woerden 7". Hierboven een dwarsdoorsnede van de bodem van een schip. De bodem bestaat uit vlakplanken (1). De laatste planken aan de beide zijden zijn de I-vormige kimstukken (2). De leggers (3) bevestigen de planken en zijn paarsgewijs aangebracht. Voor sommige leggers maakten de Romeinen gebruik van hout uit een stam met rechte zijtakken (natuurlijke knieën). Deze rechte zijtakken steken aan de uiteinden van de leggers omhoog en hieraan zijn kimstuk en boordplank (4) bevestigd.

### Specialist Van Boekel interpreteert Woerdense dame



De Woerdense "Juno" uit put 30.

Het is alweer een tijdje geleden: begin juli vonden de archeologen - toen nog aan het werk in opgravingsput 30 - een mooi terracotta kopje waarvan de datering en de interpretatie enigszins duister bleven. Hiervoor was weer de expertise van een specialist nodig. Georgette van Boekel, dé expert in Nederland op het gebied van pijparden beeldjes, bleek een grote hulp. Zij determineerde op grond van techniek en stijl het beeldje als een product uit de Romeinse periode, vermoedelijk van Keulse makelij en waarschijnlijk uit de tweede eeuw na Christus. Uitspraken over de godin die dit beeldje voorstelt durft Georgette van Boekel niet echt te doen - mede vanwege het feit dat ze het niet zelf in handen heeft gehad. Wel geeft ze een aantal mogelijke interpretaties op basis van de volgende afwegingen: "Indien het hoofd achter de diadeem onbedekt is, komt allereerst Venus in aanmerking, maar je zou ook aan Fortuna of aan een

moedergodin kunnen denken. In het geval van het Woerdense vrouwenkopje is het achterhoofd grotendeels bedekt met een puntig kapje - al is dat op de foto links niet te zien - en dan kan Juno zijn weergegeven. Over de diadeem van deze godin is dan een mantel of een sluier gedrapeerd. Natuurlijk komen ook andere godinnen in aanmerking, zoals een Parca, Fortuna, en ook Cybele is niet uitgesloten, maar dan zou je eerder een muurkroon verwachten in plaats van een diadeem".

In haar doorwrochte publicaties over terracotta's geeft Van Boekel enkele vergelijkbare voorbeelden van Juno-beeldjes. De Woerdense "Juno" heeft een opvallend puntiger diadeem dan dit exemplaar rechts.

